

POWELL a RAYNER proti SPOJENÉMU KRÁĽOVSTVU

Rozsudok z 21. februára 1990

NEOFICIÁLNE ZHRNUTIE A OKOLNOSTI PRÍPADU

A. Základné skutočnosti

Prvý sťažovateľ pán Richard John Powell je britský občan a býva v Esheri (Surrey), ktorý sa nachádza vo vzdialenosti niekoľko míľ od letiska Heathrow. Od roku 1972 jeho dom, ktorý kúpil v roku 1957, leží pod líniou odletovej dráhy, ktorá sa používa asi štyri mesiace v roku. Majetok pána Powella sa nachádza v oblasti, ktorá spadá do kategórie NNI (číselný index hluku)¹, považovanej za obťažovanú malým hlukom. V tejto oblasti býva asi pol milióna iných ľudí.

Účelom NNI je zachytiť reakcie verejnosti na úroveň hluku lietadiel, aby sa mohlo usmerniť plánovanie, rozvoj a kontrola hluku. A tak nie je povolené začať s výstavbou akejkoľvek stavby na území, ktoré má NNI hodnotu 60 a viac.

Druhý sťažovateľ pán Michael Anthony Rayner má britské občianstvo a obrába pôdu v Colnbrook, Berkshire. Jeho dom, ktorý je umiestnený približne jednu a jednu tretinu míle od letiska Heathrow, je v priamej línii so severnou prístávacou dráhou. Často sa nad ním uskutočňujú prelety a NNI má hodnotu 60. Iba niekoľko zo 6 500 ďalších ľudí v blízkosti Heathrowu je vystavených rovnakej alebo väčšej úrovni hluku ako tej, ktorú znáša pán Rayner.

Právna zodpovednosť prevádzkovateľov lietadiel v súvislosti so škodou spôsobenou tretím osobám na zemi je obmedzená § 76 ods. 1 civilného leteckého zákona z roku 1982, podľa ktorého sa udeľuje výnimka zo zodpovednosti za obťažovanie hlukom, pokiaľ ide o hluk, ktorý vydávajú lietadlá letiace v primeranej výške a dodržiavajúce príslušné letecké navigačné predpisy, najmä predpisy upravujúce certifikáciu hluku.

Niekoľko opatrení na zníženie hluku sa zaviedlo aj na letisku Heathrow, ktoré sa od jeho oficiálneho otvorenia v roku 1946 stále zväčšovalo, až sa stalo jedným

¹ NNI je index, ktorý sa používa výlučne v Spojenom kráľovstve; bližšie k objasneniu tohto pojmu pozri odsek 10 rozsudku Súdu.

z najväčších medzinárodných letísk na svete. Opatrenia zahŕňajú obmedzenia nočného pohybu prúdových lietadiel, riadenie príletov, monitorovanie hluku, striedanie prístávacích dráh, prístávacie poplatky spojené s hlukom, grantový projekt zvukovej izolácie a projekt nadobudnutia majetkov devastovaných hlukom, ako aj certifikáciu hluku. Hlavným orgánom pre leteckú certifikáciu hluku je Medzinárodná organizácia pre civilné letectvo. Normy prijaté touto organizáciou sa v Spojenom kráľovstve realizujú nariadeniami pre riadenie letovej prevádzky (certifikáciou hluku).

B. Konanie pred Európskou komisiou pre ľudské práva

Sťažnosť podala Európskej komisii pre ľudské práva (ďalej len „Komisia“) 31. decembra 1980 najprv Federácia skupín bojujúcich proti hluku z Heathrow (*Federation of Heathrow Anti-Noise Groups*), ale Komisia ju zamietla. Pán Powell a pán Rayner však v sťažnosti pokračovali spolu s inou osobou, ktorej vec sa odvtedy urovnala. Sťažovali sa na nadmerný hluk, ktorý je zapríčinený prevádzkou letiska Heathrow, a odvolávali sa na článok 1 Dodatočného protokolu k Dohovoru (ďalej len „Dodatkový protokol“), na článok 6 ods. 1 a na články 8 a 13 Dohovoru.

Dňa 17. októbra 1985 resp. 16. júla 1986 sa prípady pána Powella a pána Raynera vyhlásili za prijateľné, pokiaľ ide o článok 13 Dohovoru, ale za neprijateľné, pokiaľ ide o zvyšok sťažnosti. Komisia vo svojej správe z 19. januára 1989 vyjadrila názor, že bol porušený článok 13 Dohovoru, pokiaľ ide o sťažnosť pána Raynera podľa článku 8 (dvanástimi hlasmi k štyrom), ale nie pokiaľ ide o ostatné sťažnosti (jednohlasne, pokiaľ ide o obidve sťažnosti sťažovateľov podľa článku 1 Dodatočného protokolu k Dohovoru a článku 6 ods. 1 Dohovoru, a pätnástimi hlasmi k jednému, pokiaľ ide o sťažnosť pána Powella podľa článku 8 Dohovoru).

Komisia postúpila prípad Európskemu súdu pre ľudské práva (ďalej len „Súd“) 16. marca 1989.

VÝŇATOK Z ROZSUDKU

PRÁVNY STAV

I. ROZSAH PRÍPADU PRED SÚDOM

28. V sťažnosti adresovanej Komisii pán Powell a pán Rayner uvádzali porušenie práv na rešpektovanie súkromného života a obydlia (článok 8 Dohovoru), práva vlastníť a pokojne užívať svoj majetok (článok 1 Dodatočného protokolu k Dohovoru), práva obrátiť sa na súd v občianskoprávných veciach (článok 6 ods. 1 Dohovoru) a práva na účinný prostriedok nápravy vo vnútroštátnom práve pre uvedené porušenia Dohovoru (článok 13 Dohovoru).

Podľa záverov rozhodnutí zo 17. októbra 1985 a zo 16. júla 1986 Komisia vyhlásila všetky tieto sťažnosti za neprijateľné, pretože boli zjavne neopodstatnené, s výnimkou sťažnosti pre porušenie článku 13 (pozri odsek 25 rozsudku). Napriek tomu podľa tvrdenia sťažovateľov „Súd má právomoc na to, aby mohol posúdiť namietané porušenia článkov 8 a 6 nezávisle od namietaného porušenia článku 13“ (pozri odsek 9 *in fine* písomného podania sťažovateľov). Otázka týkajúca sa článku 1 Dodatkového protokolu sa po rozhodnutí o prijateľnosti nenastolila.

29. Rozsah preskúmania prípadu pred Súdom je vymedzený rozhodnutím Komisie o prijateľnosti (pozri ako najnovšiu judikatúru rozsudok Kamasinski z 19. decembra 1989, séria A, č. 168, str. 30, odsek 59). Súd „je vylúčený z preskúmania skutkovej podstaty... sťažností, ktoré sa zamietli ako zjavne neopodstatnené, je však oprávnený pojednávať o tých sťažnostiach, ktoré Komisia vyhlásila za prijateľné“ (pozri rozsudok Boyle a Rice z 27. apríla 1988, séria A, č. 131, str. 24, odsek 54). Hoci Súd má úplnú voľnosť v právnom posúdení skutočností, ktoré mu boli predložené na preskúmanie, tvrdenia o porušení článkov 6 a 8 vytvorili samostatné sťažnosti pre porušenie práv, a nie, ako tvrdili sťažovatelia, iba právne tvrdenia alebo argumenty vzťahujúce sa na tie isté skutočnosti ako tie, ktoré sa týkali tvrdeného porušenia článku 13. A takisto nemožno usúdiť zo „značnej pozornosti“, ktorú Komisia venovala posúdeniu sťažnosti pána Raynera podľa článku 8, že táto sťažnosť bola v skutočnosti vyhlásená za prijateľnú, ale sa zamietla pri rozhodovaní o skutkovej podstate.

Preto Súd súhlasí s Komisiou a s vládou, že v danom prípade nemá právomoc rozhodnúť o sťažnostiach podľa článkov 6 a 8 nezávisle od ich významu v kontexte článku 13.

II. ÚDAJNÉ PORUŠENIE ČLÁNKU 13 DOHOVORU

30. Sťažovatelia tvrdili, že pokiaľ ide o sťažnosti podľa článku 6 ods. 1 a podľa článku 8 Dohovoru, nemali účinný právny prostriedok nápravy pred národným orgánom tak, ako to vyžaduje článok 13, ktorý ustanovuje:

„Každý, koho práva a slobody priznané týmto Dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.“

A. Úvod

31. Článok 13 Súd zásadne interpretoval ako článok vyžadujúci účinný právny prostriedok nápravy pred národným orgánom len v súvislosti so sťažnosťami, ktoré možno posudzovať v zmysle Dohovoru ako „sporné“ (pozri napríklad rozsudok Boyle a Rice, séria A, č. 131, str. 23, odsek 52). V prejednávanej príhode Komisia vyhlásila každú zo sťažností pre porušenie práv tvoriacich základ sťažností sťažovateľov podľa článku 13 („hmotnoprávne“ sťažnosti) za neprijateľnú ako „zjavne neopodstatnenú“ (článok 27 ods. 2 Dohovoru – pozri odsek 25 rozsudku).

32. Väčšina Komisie však rozlišovala pojmy „zjavne neopodstatnený“ a „nesporný“.

„Z judikatúry Komisie zjavne vyplýva, že pojem ‘zjavne neopodstatnený’ je širší, ako by znamenal doslovný význam slova ‘zjavne’ po prvom prečítaní“ (pozri odsek 59 správy). Teda niektoré vážne sťažnosti môžu mať za následok vznik otázky *prima facie*, ale po „úplnom preskúmaní“ v štádiu prijateľnosti ich možno zamietnuť ako zjavne neopodstatnené napriek ich spornému charakteru. Sťažovatelia súhlasili s týmto prístupom.

Na druhej strane pre vládu a pre menšiu časť Komisie bolo nezlučiteľné, aby Komisia dospela k záveru, že hmotnoprávna sťažnosť namietajúca porušenie bola v jednom a v tom istom čase „zjavne neopodstatnená“ na účely článku 27 ods. 2 a „obhájiteľná“ na účely článku 13.

33. Ako Súd uviedol v rozsudku Boyle a Rice, „z bežného významu slov ťažko pochopiť, ako môže byť sťažnosť, ktorá je »zjavne neopodstatnená«, napriek tomu »obhájiteľná« a *vice versa*“ (*ibid.*, str. 24, odsek 54). Navyše články 13 a 27 ods. 2 sa v rámci svojich vlastných sfér týkajú dostupnosti prostriedkov nápravy na presadenie tých istých práv a slobôd Dohovoru. Koherentnosť tohto duálneho systému presadenia je ohrozená, ak sa článok 13 interpretuje tak, že požaduje od národných právnych poriadkov dostupnosť „účinného právneho prostriedku nápravy“ pre sťažnosť, ktorá je v zmysle článku 27 ods. 2 taká slabá, že neopodstatňuje preskúmanie jej skutkovej podstaty na medzinárodnej úrovni. Nech určila Komisia vo svojej judikatúre akúkoľvek hranicu na vyhlásenie sťažností za „zjavne neopodstatnené“ podľa článku 27 ods. 2, v princípe by mala stanoviť tú istú hranicu aj pokiaľ ide o paralelný pojem „obhájiteľnosti“ podľa článku 13.

To však neznamená, že v tomto prípade je Súd viazaný rozhodnúť tak, že článok 13 je neaplikovateľný iba z dôvodu rozhodnutí Komisie zo 17. októbra 1985 a zo 16. júla 1986, v ktorých boli hmotnoprávne sťažnosti sťažovateľov podľa článku 6 ods. 1 a článku 8 vyhlásené za zjavne neopodstatnené. Hoci sa tieto rozhodnutia nedajú znovu preskúmať, Súd je kompetentný prejednať všetky predložené skutkové a právne otázky vznikajúce v kontexte sťažností podľa článku 13, vrátane otázky „obhájiteľnosti“ každej z hmotnoprávnych sťažností (pozri rozsudok Boyle a Rice, str. 24, odsek 54). Aby sa mohlo rozhodnúť o poslednej spomenutej otázke, musia sa preskúmať konkrétne skutočnosti a povaha právnych otázok, ktoré boli vznesené najmä vo svetle rozhodnutí Komisie o prijateľnosti a odôvodnení, ktoré obsahujú. V tejto súvislosti, ako ukázal prípad Boyle a Rice a prípad Platforma „Ärzte für das Leben“, sťažnosť sa nie nevyhnutne považuje za obhájiteľnú z dôvodu, že Komisia, prv než ju odmietla ako neprijateľnú, starostlivo posúdila sťažnosť a predložené skutočnosti (tamtiež, str. 27–29, odseky 68–76, a str. 30–31, odseky 79–83; a rozsudok Platforma „Ärzte für das Leben“ z 21. júna 1988, séria A, č. 139, str. 11–13, odseky 28–39).

B. Sťažnosť podľa článku 6 ods. 1

34. Predmetom sťažnosti sťažovateľov podľa článku 6 ods. 1 bola skutočnosť, že im bol prístup na súdy s cieľom dosiahnuť rozhodnutie o ich „občianskych právach alebo záväzkoch“ neoprávnene odopretý podľa § 76 ods. 1 civilného leteckého zákona z roku 1982, ktorý stanovuje zákonnú prekážku pre podanie žaloby z dôvodu obťažovania hlukom lietadiel (pozri odsek 15 rozsudku). Článok 6 ods. 1

v časti relevantnej pre tento prípad ustanovuje:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne ... prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch ...”

35. V rozhodnutiach o prijateľnosti zo 17. októbra 1985 a zo 16. júla 1986 Komisia zamietla sťažnosť podľa článku 6 ods. 1 ako zjavne neopodstatnenú na základe toho, že sťažovatelia nemali podľa anglického práva „občianske právo“ na náhradu za neprimerané obťažovanie hlukom zapríčinené lietadlami okrem prípadov, keď tento hluk spôsobujú lietadlá, ktoré porušujú letecké predpisy. Vo svojej správe Komisia ďalej zdôraznila, že nemohla vzniknúť osobitná otázka ohľadom účinného právneho prostriedku nápravy podľa článku 13, pretože požiadavky v ňom obsiahnuté sú menej striktné ako požiadavky uvedené v článku 6 ods. 1, a že pokiaľ sťažovatelia popierali kompatibilitu § 76 ods. 1 s Dohovorom, článok 13 negarantuje opravný prostriedok, ktorý by umožňoval napadnutie právneho poriadku zmluvných štátov ako takého. Preto dospela k záveru, že v tomto bode nebol porušený článok 13.

Sťažovatelia na to uviedli, že rozhodnutia Komisie o prijateľnosti boli založené na zlom pochopení anglického práva. Tvrdili, že mali právo podať podľa *common-law* žalobu proti obťažovaniu na základe neospravedlniteľných hladín hluku, ale bol im odopretý opravný prostriedok na uplatnenie tohto práva na základe § 76 ods. 1. Oprávnenie konať proti individuálnym leteckým prevádzkovateľom, ktorí lietali tak, že porušili letecké predpisy alebo lietali v neprimeranej výške, čo zostalo nedotknuté článkom 76 ods. 1, bolo podľa tvrdenia sťažovateľov teoretické a iluzórne. Tvrdili, že zákonná prekážka vytvorená § 76 ods. 1 porušuje princípy formulované Súdom v prípade *Ashingdane* (pozri rozsudok z 28. mája 1985, séria A, č. 93, str. 24–25, odsek 57) v tom, že nesleduje legitímny cieľ, kladie neprimerané bremeno na sťažovateľov a ako výsledok ničí samu podstatu ich spomínaného práva podľa *common-law*.

Vláda predstúpila s podobnými tvrdeniami ako Komisia. Ďalej ešte a alternatívne tvrdila, že § 76 ods. 1 nenaruša samotnú podstatu „práva prístupu sťažovateľov na súd“ podľa článku 6 ods. 1 a ani neporušuje princíp proporcionality.

36. Skutočná podstata sťažnosti sťažovateľov podľa článku 6 ods. 1 je v základe zameraná proti obmedzeniu zodpovednosti stanovenej v § 76 ods. 1 civilného leteckého zákona z roku 1982. Takto zostavená sa ich sťažnosť netýka článku 6 ani článku 13. Ako Komisia v rozhodnutiach o prijateľnosti zdôraznila, účelom § 76 ods. 1 je vylúčiť zodpovednosť za obťažovanie, pokiaľ ide o lety lietadiel za určitých okolností s dôsledkom, že sťažovatelia nemôžu namietat, že za týchto okolností majú podľa anglického práva právo na opravný prostriedok v súvislosti s otázkou hluku lietadiel. V tejto súvislosti neexistuje „občianske právo“ uznané domácim právnym poriadkom, ktoré by umožňovalo aplikáciu článku 6 ods. 1 (pozri rozsudok *Lithgow* a iní z 8. júla 1986, séria A, č. 102, str. 70, odsek 192). V každom prípade článok 13 nejde tak ďaleko, aby garantoval právny prostriedok nápravy pred národnými orgánmi, ktorý by umožňoval napadnutie právneho poriadku zmluvného štátu ako takého (tamtiež, str. 74, odsek 206).

Nakoniec podľa názoru Súdu nemožno odvodiť žiadne obhájitelné tvrdenie poru-

šenia článku 6 ods. 1 z dodatočného tvrdenia sťažovateľov, že ohraničené oprávnenie podať žalobu, ktoré pripúšťa § 76 ods. 1, je iluzórne. Prístup k vnútroštátnym súdom je umožnený každému, kto je toho názoru, že má dôvod na podanie žaloby pre obťažovanie podľa anglického práva. Ak vznikne otázka aplikácie § 76 ods. 1, bude na súdoch, aby rozhodli.

Článok 13 v súvislosti so sťažnosťami sťažovateľov podľa článku 6 ods. 1 nebol teda porušený.

C. Sťažnosť podľa článku 8

37. Sťažovatelia tiež tvrdili, že v dôsledku nadmerného hluku, ktorý je spôsobený leteckou premávkou na letisku Heathrow a v jeho okolí bol každý obeťou neoprávneného zásahu zo strany Spojeného kráľovstva do práva garantovaného v článku 8, ktorý znie:

„1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydľia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.“

Sťažovatelia namietali proti prijateľnosti hladín hluku, ktoré dovoľovali predpisy upravujúce leteckú dopravu, a proti účinnosti opatrení vlády na zníženie vplyvu hluku. Podľa ich tvrdenia na základe § 76 ods. 1 civilného leteckého zákona z roku 1982 boli nútení znášať bez možnosti nápravy neprimerané rušenie zapríčinené lietadlami lietajúcimi podľa prijatých právnych úprav. Napriek tomu, že sa pripustilo, že pán Powell bol menej vážne postihnutý ako pán Rayner, obidvaja sťažovatelia tvrdili, že ich sťažnosť pre porušenie článku 8 bola „obhájiteľná“ na účely článku 13.

38. V rozhodnutí o prijateľnosti, ktoré sa týkalo pána Powella, Komisia ponechala otvorenú otázku, či hladiny hluku, ktoré musel znášať (pozri odsek 8 rozsudku), spôsobili zásah do jeho práva na rešpektovanie súkromného života a obydľia v zmysle článku 8 ods. 1, pretože, ako to vysvetlila vo svojej správe (odsek 56), odsek 2 predstavuje „postačujúce zdôvodnenie“ na akékoľvek obmedzenie tohto práva. Podľa názoru Komisie skutočnosti tohto prípadu nevytvárajú podstatu pre obhájiteľnú sťažnosť pre porušenie článku 8, a preto nedávajú právo na opravný prostriedok podľa článku 13.

Na druhej strane Komisia považovala skutočnosti prípadu pána Raynera za výrazne odlišné. Povedané slovami zástupcu Komisie, Komisia v rozhodnutí o prijateľnosti konštatovala „jasný zásah“, ktorý „vyžadoval pozitívne záväzky vlády podľa článku 8“, aj keď išlo o zásah oprávnený v demokratickej spoločnosti v záujme hospodárskeho blahobytu krajiny. Komisia vo svojej správe uviedla, že dom a farma pána Raynera sa nachádzali veľmi blízko a v priamej línii jednej z rušných prístávacích dráh letiska Heathrow, že ďalšia výstavba bola v tejto oblasti, klasifi-

kovanej ako zóna vysokého rušenia hlukom, zakázaná a že dom nadobudol pred veľkým rozšírením letiska Heathrow (pozri odseky 9 a 11 rozsudku). „Starostlivé posúdenie“, ktoré sa dostalo sťažnosti pána Raynera podľa článku 8 v štádiu posudzovania prijateľnosti, a predložené skutočnosti presvedčili Komisiu, že išlo o obhájitelnú sťažnosť na účely článku 13. Zastávajúc názor, že ani jeden z dostupných opravných prostriedkov (pozri odseky 13–16 a odsek 24 rozsudku), nemohol zabezpečiť adekvátnu nápravu, dospela k záveru, že bol porušený článok 13.

39. Vláda predovšetkým uviedla, že skutočnosti nedokazujú priame zasahovanie štátneho orgánu do práva sťažovateľov podľa článku 8, a že vláda ani žiadna štátna inštitúcia nemá a nikdy nemala vo vlastníctve, pod kontrolou alebo v prevádzke letisko Heathrow ani lietadlá, ktoré toto letisko používajú. Tvrdila, že v danom prípade v skutočnosti nešlo ani o negatívne ani o pozitívne záväzky štátu podľa článku 8; a neexistoval obhájitelný dôvod na konštatovanie akejkoľvek chyby na strane vlády, pokiaľ ide o zabezpečenie práva každého zo sťažovateľov na rešpektovanie jeho súkromného života a obydlia.

Alternatívne uviedla, že akýkoľvek zásah do práva ktoréhokoľvek sťažovateľa garantovaného článkom 8 ods. 1 bol na základe dôvodov uvedených v rozhodnutiach Komisie o prijateľnosti oprávnený podľa odseku 2.

Vláda preto dospela k záveru, že ani pán Powell, ani pán Rayner nepredložili obhájitelnú sťažnosť pre porušenie článku 8.

40. V každom prípade, aj keď v rozličnej miere, kvalita súkromného života sťažovateľov a rozsah užívania pohody ich obydlia boli nepriaznivo ovplyvnené hlukom lietadiel, ktoré používali letisko Heathrow (pozri odseky 8 až 10 rozsudku). Preto je článok 8 podstatným ustanovením, pokiaľ ide o pána Powella i pána Raynera.

41. Aplikovateľné princípy sú viac-menej podobné, či by sa tento prípad analyzoval z hľadiska pozitívnej povinnosti štátu, aby prijal primerané a vhodné opatrenia na zabezpečenie práv sťažovateľov podľa článku 8 ods. 1, alebo z hľadiska oprávnenosti zasahovania štátneho orgánu v zmysle odseku 2. V oboch kontextoch sa musí brať zreteľ na spravodlivú rovnováhu, ktorá musí nastať medzi konkurenčnými záujmami jednotlivcov a spoločnosti ako celku; a v oboch kontextoch majú štáty určitý priestor na voľnú úvahu pri určovaní krokov na zabezpečenie súladu s Dohovorom (pozri napríklad rozsudok Rees zo 17. októbra 1986, séria A, č. 106, str. 15, odsek 37, pokiaľ ide o odsek 1, a rozsudok Leander z 26. marca 1987, séria A, č. 116, str. 25, odsek 59, pokiaľ ide o odsek 2). Navyše dokonca aj pokiaľ ide o pozitívne povinnosti vyplývajúce z článku 8 ods. 1, „môžu mať ciele uvedené v odseku 2 určitý význam pre nastolenie [požadovanej] rovnováhy“ (pozri rozsudok Rees, tamtiež).

42. Ako zdôraznila Komisia v rozhodnutiach o prijateľnosti, existencia obrovských medzinárodných letísk dokonca v husto obývaných mestských oblastiach a zvýšené používanie prúdových lietadiel sa nesporne stali nevyhnutnými v záujme hospodárskeho blahobytu krajiny. Podľa nikým nespochybnených údajov, ktoré poskytla vláda, letisko Heathrow, ktoré je jedno z najfrekventovanejších letísk na svete, zaujíma v medzinárodnom obchode a komunikácii a v ekonomike Spojeného kráľovstva najdôležitejšie miesto (pozri odsek 12 rozsudku). Sťažovatelia sami priznali, že prevádzkovanie hlavného medzinárodného letiska sleduje legitímny cieľ a že násled-

né negatívne účinky na okolité prostredie sa nemohli úplne odstrániť.

43. Príslušné orgány prijali početné opatrenia na kontrolu, zníženie a kompenzáciu hluku spôsobeného lietadlami na letisku Heathrow a v jeho okolí vrátane certifikácie hluku lietadiel, obmedzenia pohybu prúdových lietadiel v noci, monitorovania hluku, zavedenia z hľadiska hluku výhodnejších dráh, striedania pristávacích dráh, pristávacích poplatkov súvisiacich s hlukom, zrušenia licencie pre helikoptérové spojenie Gatwicku s Heathrowom, grantového projektu zvukovej izolácie a projektu nadobudnutia hlukom devastovaných majetkov v blízkosti letiska Heathrow (pozri odseky 14 a 17–24 rozsudku). Tieto opatrenia sa prijali postupne ako výsledok konzultácií rôznych záujmov a dotknutých ľudí, náležite prihliadali na vytvorené medzinárodné štandardy, vývoj v technológii lietadiel a na rozličné úrovne rušenia, ktoré museli znášať obyvatelia žijúci v okolí letiska Heathrow.

44. Na druhej strane § 76 ods. 1 civilného leteckého zákona z roku 1982 obmedzuje možnosti právnej nápravy, ktorá je prístupná dotknutým osobám (pozri odsek 15 rozsudku). Treba však poznamenať, že vylúčenie zodpovednosti za obťažovanie hlukom nie je absolútne: vzťahuje sa iba na lietadlá, ktoré lietajú v primeranej výške a v súlade s príslušnými regulačnými ustanoveniami, vrátane leteckého navigačného (certifikácia hluku) nariadenia z roku 1987 (pozri odsek 16 rozsudku).

Keďže text predchádzajúci paragrafu 76 ods. 1 bol prijatý v roku 1949, ďalšie vlády v Spojenom kráľovstve zastávali názor, že problémy, ktoré predstavuje hluk lietadiel, možno vo všeobecnosti lepšie riešiť prijatím a vykonaním osobitných regulačných opatrení na zabezpečenie minimalizácie rušenia, ktoré je zapríčinené hlukom lietadiel, ako ponechaním veci na rozhodnutie súdov podľa precedenčného práva na základe všeobecného kritéria primeranosti akejkoľvek žaloby proti obťažovaniu, ktorá sa môže podať podľa *common-law*. Určite nie je úlohou Komisie alebo Súdu nahradiť posúdenie národných orgánov akýmkoľvek iným posúdením toho, čo by mohlo byť najlepšou politikou v tejto zložitej sociálnej a technickej sfére. To je oblasť, v ktorej sa musí štátom priznať požívanie širokého priestoru na voľnú úvahu. Nie je bezvýznamné, že ustanovenia § 76 ods. 1 sú porovnateľné s ustanoveniami Rímskeho dohovoru z roku 1952 o škodách spôsobených zahraničnými lietadlami tretím osobám na povrchu (pozri odsek 15 rozsudku).

45. Na základe uvedeného neexistuje vážny dôvod na tvrdenie, že buď politický prístup k problému, alebo obsah osobitných regulačných opatrení prijatých orgánmi Spojeného kráľovstva spôsobuje porušenie článku 8, či už z jeho pozitívneho alebo negatívneho aspektu. Formulujúc rozsudok, pokiaľ ide o vhodný rozsah opatrení prijatých na zníženie hluku lietadiel pristávajúcich a odlietajúcich z letiska Heathrow, nemožno povedať, že vláda Spojeného kráľovstva opustila priestor na voľnú úvahu, ktorý má k dispozícii, alebo že porušila spravodlivú rovnováhu, ktorú požaduje článok 8. Tento záver sa vzťahuje tak na pána Raynera, ako aj na pána Powella, aj keď pán Rayner musel znášať oveľa vyššiu hranicu rušenia a aj keď túto sťažnosť starostlivo posúdila Komisia v konaní o prijateľnosti.

46. Stručne povedané, nebola podaná obhájitelná sťažnosť pre porušenie článku 8 a v dôsledku toho nevzniklo právo na opravný prostriedok podľa článku 13, pokiaľ ide o každého zo sťažovateľov, v súvislosti s hlukom zapríčineným lietadlami lietajúcimi v primeranej výške a v súlade s právnymi predpismi platnými pre leteckú dopravu.

Pokiaľ by sa chceli sťažovatelia sťažovať na hluk lietadiel, ktoré nespĺňajú jednu alebo druhú z týchto podmienok, nie je tu prekážka na podanie žaloby proti obťažovaniu. Z tohto hľadiska vec musíme posudzovať tak, že majú k dispozícii účinný právny prostriedok nápravy.

Záverom, článok 13 v súvislosti so sťažnosťami oboch sťažovateľov podľa článku 8 nebol porušený.

Z TÝCHTO DÔVODOV SÚD JEDNOHLASNE

1. *Rozhodol*, že nemá právomoc na prejednanie sťažností sťažovateľov podľa článku 6 ods. 1 a článku 8;
2. *Rozhodol*, že nebol porušený článok 13 v prípade oboch sťažovateľov.

Vyhotovené v angličtine a vo francúzštine a vyhlásené na verejnom pojednávaní v Budove ľudských práv v Štrasburgu 21. februára 1990.

Marc-André EISEN
tajomník

Rolf RYSSDAL
predseda